Leer via muziek *andere culturen* kennen

Wereldmuziekpedagogiek – mondiaal bekend onder de naam World Music Pedagogy – is het werkterrein van Patricia Shehan Campbell, emeritus professor aan de gerenommeerde University of Washington School of Music. Zij breekt al decennialang een lans voor het integreren van de methodiek in muziekonderwijs voor alle leerlingen en op elk niveau. "Kinderen leren op deze manier al musicerend andere culturen kennen." Een inspirerend interview om op nieuwe ideeën voor muzieklessen te komen.

INTERVIEW **JULIA HEUWEKEMEIJER** EN **LOUISE VAN DEN BROEK**

Op de vraag wat haar motivatie was om World Music Pedagogy te ontwikkelen, blikt prof. Patricia Shehan Campbell terug op de situatie begin deze eeuw. "Muziekdocenten onderwezen al decennialang 'wereldmuziek'. Dat was op zich een goede zaak, maar een groot deel van het onderwijs op dit gebied was doordrenkt met technieken en strategieën afkomstig uit de Westerse kunstmuziek. Neem alleen al de notatie, waarbij docenten het vastleggen van de muziek van bovenaf modelleerden. Het onderwijzen van muziek uit landen met een orale traditie zoals Mali, Mexico, Korea, Kenia, Tahiti en Turkije gebeurde dus op dezelfde manier – via notenschrift – als een Bach-koraal, een Mozart-sonate of een Beethoven-strijkkwartet. In de meeste gevallen betekende dit dat het leren van muziek van over de hele wereld was gebaseerd op de notatie en de muzikaal expressieve interpretatie hiervan door de leraar."

Campbell vond het een gemis dat aandacht voor de culturele context van muziek ontbrak. "Als er in de muziekles al aandacht was voor andere culturen, bestond dit vaak uit niet meer dan het zingen van een kinderliedje in een andere taal met weinig aandacht voor de meer verfijnde muzikale uitingen van een cultuur. Dat vond ik jammer want zo kon bij leerlingen de indruk ontstaan dat muziek uit de rest van de wereld eenvoudig was en nooit kon tippen aan de complexiteit van composities uit Westerse kunstmuziek, zoals die van Mozart en Beethoven."

Tweeledig doel

Door haar studies op het gebied van etnomusicologie werd Campbell meer en meer aangetrokken tot het cultureel onderwijzen van muziek aan kinderen, jongeren, studenten en docenten. "World Music Pedagogy is een educatieve benadering waarbij leerlingen les kunnen

krijgen over letterlijk álle muziek. Centraal staat het ervaren van muziek van mensen wereldwijd, met de nadruk op leren door te luisteren. Om die reden nodigde ik regelmatig muzikanten uit de cultuur zelf uit in mijn lessen en gebruikte veldopnames bij het onderwijzen van muzikaal diverse vormen." Het doel is tweeledig, aldus Campbell. "Het bijbrengen van muzikale vaardigheden gaat in deze methodiek gelijk op met het ontwikkelen van culturele kennis. Dit verrijkt de muzikaliteit van leerlingen en laat ze tegelijkertijd inzien wat er op dit gebied leeft in andere landen."

'World Music Pedagogy biedt kinderen een onderdompeling in muziek én cultuur'

Gaandeweg integreerde zij in haar onderwijs drie principes, ieder gebaseerd op de mate waarin ze wereldwijd in veel culturen aanwezig zijn. "Het eerste principe bij het leren van muziek afkomstig uit een bepaalde cultuur is de erkenning van het belang van leren door te luisteren. Het tweede is *ngoma* oftewel multisensorische deelname door te zingen, spelen, dansen en door gericht te luisteren. Het derde principe betreft de integratie van culturele kennis om de geschiedenis, het erfgoed, de contexten, betekenissen en waarden van de muziek te begrijpen."

Onderdompeling

Campbell benadrukt dat muziekdocenten niet vroeg genoeg kunnen beginnen met meer aandacht voor deze benadering in het onderwijs. "Als we met kinderen werken, willen we hun muzikale ontwikkeling faciliteren door te bouwen aan hun vaardigheden als zangers, spelers, dansers en luisteraars. World Music Pedagogy voegt daar een extra laag aan toe. Kinderen leren via de muziek namelijk óók nog over de mensen en culturen van de gepresenteerde muziek."

Als voorbeeld wijst Campbell op volksmuziek. "In zowel de melodie als het ritme en de vorm zit veel muzikale informatie. Bovendien biedt een volkslied een weerspiegeling van de waarden en opvattingen van mensen, hun geschiedenis, hun erfgoed en de context van hun alledaagse leven. World Music Pedagogy biedt kinderen niets minder dan een grondige onderdompeling in muziek en cultuur. Wanneer leerlingen kennismaken met Braziliaanse samba, Noord-Indiase tarana, een Hopierelied, matsuri bayashi festival muziek uit Japan, Mexiaanse son jarocho of een Bulgaars oogstlied, leren ze over de vele manieren waarop er in de wereld muziek wordt gemaakt én wat dit betekent voor de mensen die de muziek maken."

Pionieren

Ondanks de meerwaarde, is muziekles met aandacht voor culturele context nog altijd een relatief nieuwe pedagogische benadering. Maar er gloort hoop omdat de World Music Pedagogy-methode door steeds meer muziekleraren wordt erkend als een manier om vrijwel elke muziksoort van overal ter wereld te onderwijzen en te leren. "Muziekdocenten zien het als een weg om empathie en respect te ontwikkelen voor mensen uit onbekende culturen in de muziekwereld. De methodiek wordt tegenwoordig niet alleen vormgegeven door docenten in de Verenigde Staten, maar ook daarbuiten." Daar blijft het niet bij. "Zomercursussen over World Music Pedagogy, zowel fysiek als online en in verschillende talen, trekken een aanzienlijke groep docenten uit onder meer Oost-Azië, Europa, Mexico, Zuid-Afrika en Brazilië. De deelnemers pionieren vervolgens met het toepassen ervan bij kinderen, jongeren en zelfs in universitaire opleidingen."

Ontdekkingsreis

World Music Pedagogy is een praktisch raamwerk waarmee docenten op eenvoudige manier muziek vanuit de hele wereld de klas in kunnen brengen. Maar hoe te beginnen? Campbell legt uit: "Stel je een groep 6 voor die gaat kennismaken met muziek uit Irak. De kinderen zouden kunnen starten met het luisteren naar een instrumentaal stuk voor de oed, een getokkeld snaarinstrument, via Rahim Alhaj's 'Fly home Fatima' uit 'Letters from Iraq'[1]. De docent begint met 'aandachtig luisteren'. De eerste 30 tot 60 seconden van het stuk worden geselecteerd, waarbij herhaald luisteren met gerichte

Prof. Patricia Shehan Campbell: "Via muziek leren over andere culturen is een verrijking"

FOTO: DEPOSITPHOTOS, PORTRETFOTO: MUSIC.WASHINGTON.EDU

Dimensies

World Music Pedagogy is een praktisch toepasbaar lesmodel, waarbij Campbell vijf dimensies onderscheidt: Aandachtig luisteren, Betrokken luisteren, Activerend luisteren, Creëren en Integreren. Voor uitleg zie pag. 9.

vragen de kinderen helpt om naar de kern van de muziek te komen. Daarna worden de kinderen via 'betrokken luisteren' en 'activerend luisteren' verder mee de muziek ingenomen. Dit kan bijvoorbeeld door de muzikale puls te stappen, de

'We kunnen leerlingen faciliteren om multi-muzikaliteit te ontwikkelen"

melodie te zingen op een neutrale lettergreep of de melodie te spelen op keyboards of klankstaven. De kinderen krijgen zo allerlei mogelijkheden om zich een kort muzikaal fragment eigen te maken. Vanuit deze muzikale ervaringen kan de docent overstappen op 'creëren', bijvoorbeeld door de kinderen een eigen melodie te laten bedenken met de ritmische en melodische structuur van 'Fly Home'. Vanuit deze muzikale ervaringen kun je hen meenemen naar een begrip van Irak en haar inwoners. De aandacht zou dan niet alleen moeten gaan naar de recente oorlogsproblemen, maar ook naar de reputatie van Irak als de wieg van beschaving: een plek met vruchtbare gronden aan de oevers van de historische rivieren de Tigris en de Eufraat, een centrum van grote literatuur en vele architectonische wonderen. Met een dergelijk zorgvuldig samengesteld aanbod aan ervaringen kunnen kinderen zowel begrip voor Irakese muziek ontwikkelen als respect en empathie voor de bevolking."

In tegenstelling tot de manier waarop veel muzieklessen worden gegeven, is de integratie van cultuur dus een essentieel onderdeel. "Wanneer we een Ierse traditionele jig onderwijzen, dan hebben we de kans om van het leren van muziek over te gaan naar kennis over de mensen van wie de muziek is. Hetzelfde geldt voor bijvoorbeeld een Koreaanse pansorimelodie, een Argentijnse tango of muziek in taraab-stijl uit de kustregio van Kenia. Bij muziek met onbekende toonreeksen of melodische modi, ritmes, vormen, texturen en klankkleuren ligt een ontdekkingsreis in het verschiet voor de leerlingen: waar komt die muziek vandaan, wanneer wordt het uitgevoerd en waarom is deze muziek belangrijk? Op die manier leidt muziek tot inzicht in cultuur en het begrijpen van mensen. De vele muziek in de wereld in zoveel culturen wacht erop om door docenten te worden opgepakt. Doen we dit, dan leren kinderen muziek zien als een fenomeen van mensen over de hele wereld."

Intercultureel begrip

Over haar wens voor de toekomst hoeft Campbell geen seconde na te denken. "Oh, dat is makkelijk! In deze wereldwijd uitdagende tijden kunnen wij als muziekdocenten het beste doorgaan met het geven van muziekonderwijs – zo 'snel' als we kunnen. We weten dat muziek veel positieve effecten heeft, variërend van het ontwikkelen van fysieke en cognitieve vaardigheden, concentratievaardigheden tot het vergroten van het emotionele welzijn en het bevorderen van verbondenheid en saamhorigheid. Daar komt bij dat het een uitlaatklep biedt voor creatieve expressie. Tegelijkertijd kan muziek leiden tot intercultureel begrip, want naarmate studenten meer leren over mensen en culturen groeit het besef dat muziek een integraal aspect van het leven is, waar dan ook ter wereld. World Music Pedagogy biedt mogelijkheden om al deze doelen te bereiken. Mijn hoop is dat leerlingen overal op de wereld de essentie en betekenis hiervan kunnen ontdekken."

Multimuzikaal

Campbell drukt muziekdocenten tot slot op het hart dat zij zich gelukkig mogen prijzen dat muziek het middelpunt van hun leven vormt. "Wij zijn de muziekmakers en hebben het voorrecht muziek door te geven aan anderen. We moeten niet alleen vasthouden aan de in onze opleiding opgedane kennis en vorming, maar daar bovenop ons eigen bewustzijn ontwikkelen voor de muzikale schoonheid die de wereld te bieden heeft. Zo worden we 'multimuzikaal'. Dat kunnen onze leerlingen ook worden als wij hun muzikale ontwikkeling faciliteren met muziek uit de hele wereld. Ik wil alle Nederlandse muziekddocenten uitnodigen om een keer mee te doen met een cursus, fysiek of online, en onderdeel te worden van het leren over en lesgeven in wereldwijde muziek."

Julia Heuwekemeijer *is muziekdocent PO en VO en bestuurslid van Gehrels Muziekeducatie;* ***Louise van den Broek*** *is hoofdredacteur van De Pyramide.*

[1] tinyurl.com/fly-home-fatima

'Als muziekmakers hebben we het voorrecht muziek door te geven aan anderen'

Inspiratie opdoen

De lessen in deze Pyramide zijn gebaseerd op de World Music Pedagogy. Maar ook op de Engelstalige website van *Smithsonian Folkways* staat een schat aan uitgewerkte lessen, met goede muziekfragmenten erbij. Ze zijn gericht op de VS, dus in die zin meestal niet letterlijk te gebruiken, maar er staat meer dan genoeg inspiratie tussen.
Ga naar: **folkways.si.edu/learn**